

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

Nro 13.

Költ Bétsben; Böjt-elő Havaának (Februáriusnak),
 13-dik napján 1798-dik Elztendőben.

Német Birodalmi Tudósítások.

A' Rastadt Békesség-alkun lévő Frantzia Követség, azt kívánta a' Német Követektől; hogy egygyezzenek meg benne: hadd legyen a' Rajna, határa a' Frantzia Respublikának Német: Országára nézve. Ezen kívánságra, adták a' Rastadt Német Követek Jan. 27-dikén azon feleletjeket, melyről a' múltt postán emlékeztünk. A' Fr. Követeknek arra küldött válaszfizok;

N

Jan. 29-dikénn olvastatott fel a' Német Követeknek 19-dik Ülésébenn, mely válaszában ígérte a' Fr. Követség, hogy elküldi Parisha a' Nemet Rendek' feleletjét, de azonban, a' *Bétsi Udv. Újság'* előadásá szerént, meg-újította előbbeni kívánságát.

Ehrenbreitsstein Vára felől, ellenkezők a' Tudósítások egymással. Némely Levelekből azt olvassuk, hogy nem bántják a' Fr. ák; másokból ellenbenn, hogy már fel is kívánták volna.

Olasz Országi Tudósítások:

Az Egyházi-Birodalom' környülállásaira nézve; következő Bonóniai Tudósítást közöl a' Bétsi Udvari Újság: „A' Cisalpinus Katonák ki-takarodtak vala már a' Római Udvar' földjéről, midőn híre érkezett a' 28-dik Dècemberi Római történetnek; mely hírre ismét viszsza kezdtek nyomúlni, 's későbbben egynehány Fr. Szeregosztályok is egygyesítették vélek magokat, 's már 16-dik Januáriusig el foglalták, *Sinigaglia, Jessi, Fano, Fossonbrone, Cagli, Urbino, Gubbio, Pergola, Monteboddo, St. Angelo, Loretto, Recanati, 's Macerato* helyeket, és tovább folytaták útjokat, Roma Városá felé.

A' később Bonóniai Levelek is írják, hogy naponként több több Cisalpinus és Frantzia Katonák érkeztek arra a' vidékre,

's elébb nyomúltak Róma felé. Jan. 23-dik vagy 24-dik napjára, magát is várták oda az Olasz - Országi Fr. Sereg' Fő - Vezérét *Berthier* Generálist.

Az egyesült Cisalpinus és Fr. Katonáknak egy Szakasza el foglalta Jan. 16-dikán *Castello* Városát, 's ennek Őrizarétét, foglyává tette magának. Más Szakasza, *Tolentinó*ba ment be, melynek Őrizői, *Spoletó*ba vonták el magokat.

Rómában, Jan. 17-dik napját böjtölésben 's protesztsziós ájtatosságban töltötte az Anyaszentegyház. A' protesztszió, azon Templomból indult, mely, *Santa Maria in Vallicellá*-ról neveztetik, 's tizenöt Kárdinálisok voltak jelen, temérdek sokaságtól kísértetve.

A' Toskánai Udvarnál lévő Fr. Követ, *Cacault* Polgár, egy Levelet vett Jan. 11-dikénn, Párisból, melybenn a' Külső dolgokra - ügyelő Mtnister jelentette neki, hogy a' Direktórium, háládatosságnak érzésivel vagyon el telve, Toskánai Miniszer *Angiolini* Úrnak azon barátságos hajlandósága éránt, melyet mutatott Ez, a' 28-dik Déc. i Római történetek' alkalmatosságával az ott vólt Fr. Követhez *Bonaparte* Jósef Polgárhoz, és azért különös közönetet moudat neki, 's egyfzersmind parantsolja *Cacault* Követnek, hogy a' Toskánai Udvar tudósítsa, az elő-ádozt jelenő

tés és köszönet mondatás felől, 's tegye bizonyossá arról, hogy a' Toskánai Követnek (*Angiolini* Urnak) említett magaviselésében, nyilvánvaló bizonyosságot találja a' Direktórium, annak a' szíves barátságának, mely, vagyon ő közöttte és a' Toskánai Udvar között.

Rómában, még Jan. 24-dikénn is tartott volt a' 28-dik Decemberi történetek eránt való vizsgálás a' Külföldi Követek jelenlétében.

Velentzében következő Királyi parantsolatok adattak ki az Udvari ideig tartó Kormányfűk által.

Jan. 23-dikénn: Minden szerszámokat, és más szereket, melyek a' Fegyveres Hához, vagy a' benne dolgozókhöz tartoztak, 's nem régiben el adattak; az Udvari Deputatzióhoz kell azonnal vinni a' Vevőknek, a' hol vissza kapják az érték adott pénzt.

Jan. 24-dikénn: Semmi szín alatt ne merjenek mások ez után a' Törvény ellen olyas eleséget árúlni, a' melynek készítésére bizonyos Szemelyeknek különös szabadságok vagyon; és ez értetődik a' meg-hamisított bor-árúlásról is.

Jan. 24-dikénn: Valamely hajók Triestből, Triabó, és Dalmátziából, Velentzébe fognak ezentúl érkezni: minden tsaládságnak el harítása végett, meg fognak vizsgáltatni.

Jan. 25-dikénn: A' sónak bé-vitele Velentzébe, akár mi úton 's módon, és annak árulása, az Aerarium' kárával, kemény büntetés alatt meg-tiltatik.

Párisi Tudósítások.

Az Amerikai Respublika' Követeinek, alig ha minden fogamat nélkül nem kellett eddig vízfőzra indulni Párisból a' magok Hazájába Északi-Amerikába. Eleinten se' mutatott ugyan a' Fr. Direktórium hozzá-jok leg-kisobb hajlandóságot is: azolta pedig, mióta, Londononn által, Parisba érkezett, az Amerikai Republikánus-Gyűlés' Elölülőjének *Adáms* Úrnak, 23 dik Növ. eri beszéde: úgy ítélnék a' Frantzia Elöljárók, hogy az Amerikai Respublika' Kormányfője, szoross egygyességet tart az Angliai Kabinéttal, és hogy *Pitt* Ministerrel egy értelembenn vagyon *Adáms* Úr is.

(Említett Beszédében így szólt *Adáms* Úr, a' többek között: „A' mi Fr. Ország-gal való alkunk akárhogy végződjék, és akár tartson többé a' had Európában, akár sem: én bizonyosnak tartom, hogy az al-landó tsendesseg és jó rend nem egy ha-mar tér vízfőzra. Régebben vagyou már fel-bomlásbann a' Társaság' állapotja; el-gyengülttebb az erköltsi, és Religiói köte-lességeknék érzése; meg-vesztegettebb

a' köz hívség, és nemzeti-betsület; tsekélyebb tekintetben tartatnak a' Kötések; 's a' Nemzetek-Törvényye, úgy ki van véve az erejéből; ellenben a' kevélység, telhetetlenség, és erőszakoskodás úgy elhatalmaztak; hogy nem lehet védelem nélkül okossan reményleni a' Kereskedés' bátorságát.)

Necker' Veje *Báró Stael*, a' ki egy időtől fogva csak magános Személy módra tartózkodott a' Frantzia-földönn: most újra, *Párisi Követté* neveztetett a' Svéd Udvartól.

A' Törvényhozó-gyűlés' Ifjabbik Tanátsá, változtatta Jan. 21-dikénn, a' maga Üléseinek helyét nagy tzeremóniával, melyhez tartozott, két Szabadság fáinak az új palota' udvarán lett fel-állíttatása, és annakutánna benn a' palotában a' Republikánus-esküvös' meg-újjítása. Minek-előtte el hagyta volna a' Gyűlés, előbbeni palotáját, meg-határozta, hogy egy emlékeztető kő-oszlop állítódjék fel abban, ily értelmű felülírással: „A' Királyi igazgatásnak öfzsze-esküdt Baráti bé-tóltak magokat ezen Szálába: de a' Respublika' 5-dik eszt. je Fructidorjának 18-dikán (Sept. 4-dikénn) gyalázatossan ki-taszíttattak onnét. Jaj az azokat követő Árulóknak!“ Az új palota, elég tzifra; a' világosság felülről hat belé. Hangos, még nagyon is: úgy hogy az Orátor' szavát alig lehet hallani.

Az ez előtt Rajnai nevet viseltt Frantzia Seregnek 4 Osztályjaival, Spanyol Ország felé küldettetett a' Direktórium által Gen. Augerau.

Portugalliai Tudósítások.

Parker Anglus Admirális, 6 línéai hajókkal Spanyol-Országnak *Cadixi* partjai felé indúlt *Lisbona* alól Januarius' eleinn, hogy fel-váltsa ott *Orde* Admirálist. Maga *S. Vincent* Admirális, Seregnek egy részével Lisbonánál maradtott volt még: de Párisban, várták a' Fr. Elöljárók, hogy az ő Békességekötések szerént, melyre léptek Portugalliával, az Angliai Hajóssereg egészen el távozzon Portugalliától, nem különben a' szárazonn táborozott Anglus Katonaság is fel rakodjon azon szállító-hajókra, melyek, sok hányattatásaik utánn csak Décember' végén érkezhettek *Lisbona* alá, hová elébb szándékoztak el jutni.

Spanyol Tudósítások.

A' Békességnek Frantzia-Ország és Portugallia között való helyre-állítására, önnön java kötelezte a' Spanyol Udvar, hogy t. i. meg-menthesse az által, Országá' határait, az ellenséges pusztításoktól.

A' *Cadixi* Spanyol-Hajósseregnek, mind eleséggel, mind egyébképpen igen

sietve való felkészítésére, váratlan parancsolatot adott ki *Mazaredo* Admiralis, December' eleinn. Keves napok alatt kétféle is lettek 22 línéai hajók és 8 Fregátok, melyeknek ki-indulását azonban, szüntelen leste az Angliai Hajósseregnek egy Osztálya, oly formán, hogy mihelyt indultak volna a' Spanyolok, azonnal tudósította volna felőlök *S. Vincentet*.

Hollandiai Tudósítások.

A' Nemzeti-gyűlésnek 29 Tagjai, nem akartak Jan. 22-dikenn meg-esküdni, a' mostani Revolútzio előtt volt Helytartói Igazgatásnak gyűlölésére: azért is már most őri et alatt vagynak önnön hazájukban. Más 23 Tagok, önként oda hagyták a' Gyűlést, Ekképpen könnyű volt a' Fr. ákhoz szító Felekezetnek, az újonnan ki-dolgozandó Konstitútzió' fundamentomául fel-venni a' Respublika' egységét, és meg-olthatatlanságát, melyet a' meg-buktatott Resz nem akart. Míg el készülhetne a' Konstitútzió, egy Frantzia módi Direktórium álltatott fel, melynek 3 Tagjai, a' Nemzeti gyűlésből választattak, kettő pedig a' katonai rendből, úgymint *Winter* Admiralis és *Daendels* Generális.

Angliai Tudósítások.

A' Tengeri-dolgokra-ügyelő Kormány-szék' Elölülője Lord *Spencer*, gyakor ta-

nátskozásokat tart, a' leg-esmeretesebb tá-
lentomú, és tapasztalású Tengeri-Tisztek-
kel, hogy halzontalanná tehesse a' Fran-
tzi knak Anglia ellen erányzott szándék-
joka'.

A' szárazonn vitézkedő fegyveres né-
pe Angliának, Skótzianak és Hiberniának
(Irlandiának) ötfeszességgel, háromszáznegy-
venhetezer négyszázötvenre summáltatik,
és ebben a' summában nintsének be fog-
latatva, a' Pattantyúsoknak száztizenhét
Kompániái; a' rendszeréntvaló katonai
szolgálatra alkalmatlanokká letteknek (In-
validusoknak) hetvennégy Kompániái, és
kilentzvenezer Irlandiai Szabad-akarátú-
Katonák (Frájpartisták.)

A' Londoni Bankónál egy laistromot
nyitattott a' Ministériom, a' melybe be le-
hessen írni az önkéntvaló hadi-segedelmek-
nek ajánlásait. *Corpoys* Admirális, tíz ezer
forintot ajánlott. Az Ország-gyűlés' 2-dik
Táblaja' Elölülője húsz ezeret. Mások ke-
vesebbet.

Pitt Minister, az Ország' Kaszszájá-
ba, tizennégy vagy 15 millió font sterlin-
get szándékozott költsön fel- venni Febr.
10-dikéig, és akkor, helybe-bagyás végett,
eleibe terjeszteni azt, az Ország-gyűlésnek.

Az önként ajánlott hadi segedelmek,
száz ezer font sterlingre mentek fel Jan.
23-dikáig, mely summába *Pitt* Minister

két ezer font sterlinget adott; *Dundás* Minister is annyit; Lord *Bridport* is annyit.

A' Bresti Frantzia Kikötőhely' eleibe, 23 línei hajókkal indultak Jan. közepe táján *Thomson* és *Curtis* Admirálisok.

Daphne ne 30 ágyús, és 276 emberes Fregát, melyen két *Guadelupi* Deputátusok is voltak, az Anglusok' kezébe esett.

Hogy a' Frantziák, temérdek nagyságú Hidasokonn akarják a' fegyveres nepet, Anglia, Skótzia' és Irlandia' partjaihoz szállítani: már írtuk. Két ily Hidasoknak a' Bresti partoknál való készen állását esküvéssel bizonyította egy Angliai Hajós-Legény, ki a' Bresti Kikötőhelyből szerentsésszen el szökvén, Hazájának *Falmouthi* partjához érkezett. Mindenik hidason vagy egy kis Vár 's 78 nagy ágyú.

A' Frantzia Kikötőhelyekben, még éjtszaka is tétetnek a' készülétek Anglia ellen, fáklyák' világánál.

Nagy-Britannia' tengeri-zászlója, győzedelmessen lobog *Gangestől* fogva az Atlántziai tengerig, 's a' jeges Grönlándiától fogva, a' meleg Libia' aranyos homokjáig. — Az Anglusok meg-gyökerezett szabadságánn nem diadalmaskodhatott a' nagyra vágyás, Hazaárulás és részrehajlás. Midőn a' zabolátlanságból származó pusztulás borította el a' szomszéd Tartományokat: meg

állott akkor, Nagy-Britannia' szerentsés Szigete, 's áll most is félelem nélkül, minden rontó zenebonái között Európának; nem különben, mint az erős tserfa truttzol az olyan szélvészszél, mely a' gyengébb élőfákat, ide 's továbbragatja 's le is törri. — Ily bátorításokat foglalt bé, *Pye* nevű Udvari Versszerző; a' maga Énekébe, mely a' Királyné' születése-napjának pompás tzeremóniája' alkalmatosságával énekeltetett el az Udvárnál Jan. 18-dikán.

A' Skáldis vizét, bé-záratták az Anglusok, egynehány hadi-hajók által.

A' Szép Nemet, meg-kíméllette eddig *Pitt* Minister a' közönséges - adózástól: de mostanság taksát akar vettetni a' fülönfüggőkre.

Helvétziai Tudósítások.

A' Bernai Kantonhoz tartozott *Waatland* (*Pays de Waud*) Tartományáról, különbözőképpen írnak. Egy Basíleai Levél azonban, mely Jan. 31-dikén költ, bizonyosnak írja, hogy Jan. 24-dikén, *Lemmannica* Respublikának kiáltatott legyen az ki, a' mellette lévő Genevai tóról, mely, deákúl, *Lacus Lemannus*nak neveztetik. Ezen nem lehet tsudálkozni, mert ámbár az bizonyos, hogy sok *Waatlandiak* kívántak volna meg-maradni az előbbeni igazgatás mellett: mindazáltal ő közöttök is találkoztak Barátí az Újjításnak.

A' *Basíleai* és *Waatlandi* új 'igazgató' formája szerént kívánnak igazgattatni a' *S. Galleni* Hertzeg Püspök' néhai Alattya ói, a kik Helvétziai földön laknak.

Waatlandból, a' Bernai Kántonba magába is bé szándékoztak a' Frantziák. — Haszontalanná teheti e' az ő szándékjokat, az Araui öfzfe szövetekezesse 12 Kántonoknak, melyek, magok se' menttek egészfzen, minden belső egyenetlenségtől? azt az idő fogja meg - mutatni.

A' Schaffhauseni Elöljárók, egy Hirdetményt tettek közönségessé Jan. első napján, mely által véget vetettek a' Jobbágságnak, minden ki-fogás nélkül az egész Kántonban.

A' Tigurumi (Zürchi) Kánton' Kormányzéke, el járatta az egész Kántont öt Követci által, hogy ezektől minden lehető panaszzaikat meg-érthesse a' Lakosoknak, 's meg-orvosolhassa.

A' Freyburgi Kormányfő, egy Hirdetményt intézett a' maga igazgatása alatt lévő Kántonbeliekhez, intvén őket, hogy el ne hagygyák tsabíttatni magokat a' Revolúzionisták által.

Béts.

A' Ts. K. Udvarhoz Frantzia Követül rendeltetett Bernadotte Generális el érkezett már ide e' folyó Honapnak 8-dik esté

Véjén négy Tisztekkal, egy Kurírral, és 3 íselédekkel, a' *Hattyú* (Schvanne) nevezetű Vendégfogadóba. A' véle lévő Tisztek voltak már Teátrombann: de maga otthon foglalatatoskodik.

Holnap ki még már hálni Gen. *Berhadotte* az újj szállására Nemes *Felner* Győri fi' szép Kertjébe; az *Aukert* és *Prater* erdő között; melyet fel-fogadott, azonban is; míg nagyobb házat talál a' Városban. Ma *Thügüt* Ministernél volt. Holnap Ő Felségéhez fog audientziára vezetetni a' Spanyol Követ által.

Kristina Fő-Hertzegasszony *Albert* Kir. Hertzeg' Hitvesé, egy veszedelmes hurut által úgy el gyengítettett; hogy tegnap délelőtt a' Széntség is fel adatott már Ő Fő-Hertzegségének, melynek fel-adása, délutánni 3 órára határoztatott volt még elebb, oly rendelés mellett, mely szerént a' Széntség előtt hat T. T. Kapützínus és ugyanannyi Augus inianus Atyák tartoztak volna menni lobogó-faklyákkal; 's Azokat minden Udvari-Tisztek; égő-vialz-gyertyákkal követni.

Ma jobban érzette magát Ő Fő-Hertzegsége.

Elegyes Tudósítások.

A' Cisalpina Respublikabéli Tudományok' Institutuma' helyéül Bonónia rendel.

tetett. Veronából, az úgy nevezett Olasz Társaság, Mediolánumba megy által. A' Páviai Universitásbann, mint íránk a' múlt postán, tsak Orvosi, Seborvosi, és Philosophiai letzkék fognak tartatni.

(Ezeknek említése, a' Tudományok és Mesterségek Páduai Akadémiájának egy méltó Kérdésére emlékeztet bennünket, melyet, a' nevezett Akadémia által, egynehány esztendőkkel ezelőtt, Bresciabeli Gróf *Bettoni* Károly tétetett fel, száz aranyakat ajánlván jutalmúl a' leg-jobb Megfejtőnek. A' Kérdés e' vólt: *Mitsoda eszközök által lehet az ember-szeretést állandóul meg-gyökereztetni az oly Ifjyakban, a' kik, vagy nagy hivataloknak viselésére vagy nagy gazdagságoknak bírására születtek?* A' jutalmat, *Neu-Ruppi* Professor *Lieberkühn* Úr nyerte el, ki is, Munkája mellett meg-akarván, annak Fundálóját is közönségessehn esmertetni, tudósítást kért magának felőle a' Pádui Akadémia' Secretáriussától, *Cesarotti* Tudóstól, 's nyert is deák nyelven, mely le rajzolását a' nemes lelkű *Bettoni* Grófnak, lehetetlen hogy édes belső meg-i letődéssel ne olvassa minden Magyar Hazafi, ki abban meg-találja a' maga képét. *Cesarotti* szavai, *Lieberkühn*hez ezek:

„Caeterum quod Bettonium nostrum extollendum laudibus ac prope colendum

existimas: et sapis mehercule, et mecum facis. Nullum profecto humanitatis, pro qua tantopere laborat, nobilius exemplum, quam is ipse. Solenne nimirum ei Viro, magnam suorum reddituum partem, aliorum commodis promovendis impendere; ingenia, propositis praemiis ad bene de hominibus promerendum incitare; tenuiorum optimae indolis filios, in publicis Gymnasiis suâ impensâ alere; levare Colonorum aerumnas, Rusticanos homines objecta lucci spe atque adeo excitatis gloriae igniculis ad agros strenue atque utiliter exercendos allicere; consilio, oratione, opera, qua datur, juvare singulos, — haec homini venatio, haec alea, hic luxus, haec Veneres! Neque vero is est, quem aut otiosorum dicteria, aut ingratus pravorum animus aut plurimae, quae passim occurrunt, difficultates, ab optimis inceptis deterreant. Unica quippe ei benefactorum merces, bene facere; unicus laudator, cui sese probare gestiat, conscientia. Praeterea, cultum ei bonis artibus ingenium, expoliti mores, mira aequanimitas, mira comitas, multus etiam ingenuus lepos, prorsus ut humanitatem in animo insitam, in convictu, in verbis, in ore ipso prae se ferat. Nonnulla sunt etiam ab eo scripta, quantivis pretii ad agrariam rem pertinentia quorum tibi indicem Italice scriptum, adiecta pa-

gina exhibeo. Ejus itaque Viri nomē proferre in dubium, debitoque praeconio prosequi, me quidem auctore ne dubites. Nefas quippe fuerit ejus modestiae in hoc morem gerere; praesertim cum fieri possit, ut privati hominis, neque opulentissimi exemplum; beatioribus pudorem incutiat, eosque ad solidam gloriam levi jactura sibi comparandam alliciat.

Ezen soroknak magyar-fordításával helyet itt nem foglalunk. Könnyen meg-magyaráztathatják azokat magoknak a' Magyar Szép-Nemnek szép lelkű Tágjai is, 's méltó is, hogy meg-magyaráztassák: mert kötelesek a' Haza' Leányai is boldogítani Hazájokat. Egy ily szent tartózkodást pedig nagyobb erőben nem telyésíthetnek, mint ha ők is követik tőlök ki-telhetőképpen Gróf *Bettoni* példáját, 's kívált ha már Anyák: igyekeznek *Bettoni*hoz hasonló Fiakat nevelni a' Hazán-k; el háritván Magzatjaiknak mindjárt az első nevelések-kor az akadályokat, melyek az emberfeszítésnek természeti magvát meg-fojthatnak azoknak gyenge szíveikben; és más részről; el követvén, 's követtetvén minden eszközöket, melyek által az az áldott mag, ki tsirázhat, 's tartós gyökereket verhet magának. Így lehet a' Világból Paraditsomot, 's az Emberi-Nemből atyafi-éagos társaságot formálni.